

Uit: Geschiedenis van Scheveningen door J.C. Vermaas

XVII. DE VUURTOREN.

Veel van hetgeen wij in ons leven hebben zien tot stand komen is niet anders dan een verbeteren en volmaken van hetgeen in vorige eeuwen werd bedacht en met de beperkte middelen, waarover men toen te beschikken had, in toepassing gebracht. Zoo is het ook geweest met de vuren langs onze zeestranden, op bepaalde plaatsen des nachts ontstoken, om den zeeman en den visscher den weg op het water te doen vinden en tot waarschuwing om de gevaarlyke kust met haar vele ondiepten te mijden. De plaatselijke en lands regeering heeft dan ook voorheen evenals nu voor deze zaak belangstelling getoond. Wanneer Scheveningen zijn eerste vuurbaak of vuurboet, zooals men oudtijds zeide, gekregen heeft, is onbekend.

Het oudste stuk, waarin van een vuurboet gesproken wordt is een keur van 13 Februari 1531. Bij deze keur werden de stuurlieden verplicht aan de kerk te betalen voor het onderhoud van het vuur op het baken "van elcke riem, die zij dair up voijren (namelijk op hun pinken, booten of schuiten) drie schellingen." Deze keur wyst er op dat de stuurlieden in verzuim waren gebleven voor het onderhoud te zorgen. Wanneer in vroeger dagen de zaken van de eene of andere instelling in wanorde waren, keerde men zich gewoonlijk tot de kerk en dan lieten kerkmeesteren zich meestal vinden om den wagen weer in het goede spoor te brengen. Vandaar ontstond een verhouding van de kerk met tal van corporaties, die feitelijk met het kerkelijke niets te maken hadden. Om de vuurbaak van uit het dorp te bereiken had men een weg noodig, waarlangs men de noodige brandstof* kon vervoeren. In 1561 was dat wagenspoor onvoldoende geworden en werd aan Hoogheemraden van Delfland verzocht een nieuw te mogen maken n.l. het tegenwoordige Kolenwagenslag.

Het besluit van Delfland luidde aldus:

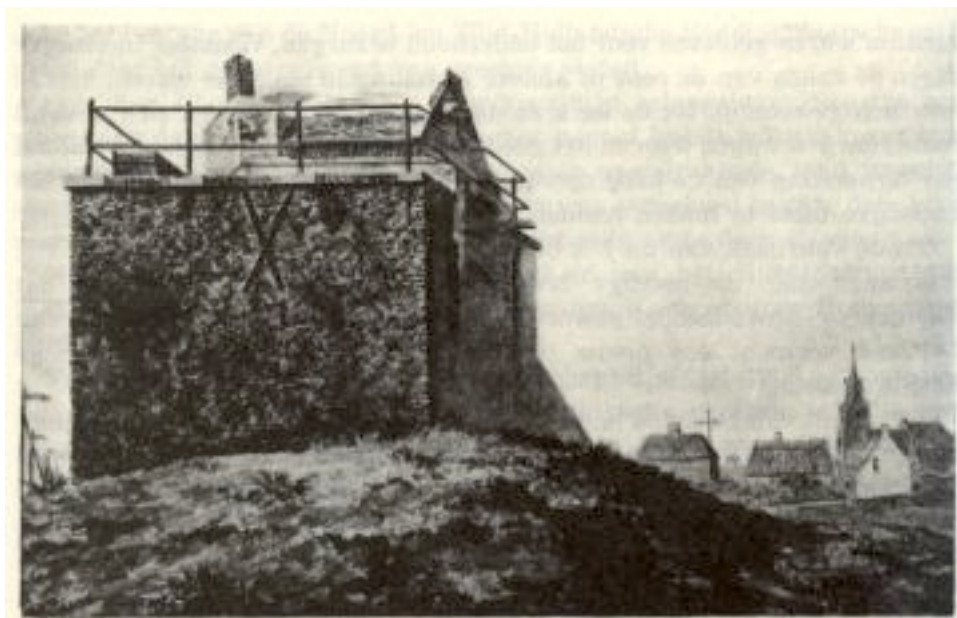
"Hooge Heemraden van Delfflandt hebben deur versoucke van den Regierders van den Hage mitsgrs. de Inge" seetenen van den dorpe van Schevelinge geconsenteert ende consenteeeren bij desen dat syluyden uijten dorpe van Schevelinge westwaerts op totte vierboet toe een nyen toeganck ofte wagenspoor sullen mogen maecken deur seeckere panne ende planicie, soo henluijden dat oorbaerlyck duncken sal, ende tot dijen eijnde te mogen slechten ende affvellen seeckere cleijne hoochten ende nollekens van duijnen tusschen beijden leggende, behoude!ijck dat syluyden rau maecken, wederomme tegens den aenstaende winter met helm te beplanten, goet te weesen metten helm die d'voorsz Heemraden sullen doen planten, omme opten achoudagh bij den Heemraden gevisiteert te werden, off 't selve voldaan is. Gedaen in den Hage den Vile Mey XVC een ende sestich."

De toestand van de vuurbaak zelf liet ook steeds meer en meer te wenschen over en daarom werd besloten een geheel nieuwe te maken, daarvoor gaf Delfland in 1589 zijn toestemming bij dit besluit:

"De Hooge Heemraden van Delfflandt hebben op 't versouck aan henluijden gedaen bij den Burgemeesters ende Regierders van den Hage in den naem ende van weegen de gemeene visschers van Scheevelinge, den selven geconsenteert ende consenteeeren bij desen den vierboete van Schevelinge, die deur lancheijt van tijde geheelicken en all is verstooven, te mogen versetten ende eenen anderen nieuwen doen maecken ende opmetselen op seeckere hooghe duijn ontrent d'oude vierboet geleegen, ende dat de materialen daer toe nodich aldaer ter plaetsche sullen mogen werden gebracht, mits dat in des te laten doen met eenen padt sullen maecken ende gebruijcken ende voorts wachten dat daer

buyten in den helm geen schade en geschiede. Gedaen in den Hage den VIJe Octobris anno XVC LXXXIX."

De beide vuurbaken, de oude en de nieuwe, zijn te vinden op de kaart van Nicolaes en Jacobus Cruchius van 1712, welke hier voorafgaat op bl. 17 (Deel I).

De vuurbaak te Scheveningen.

Teekening van Jean François Valois in de prentenverzamelmg der gemeente.

Van de nieuwe kunnen we hier een afbeelding geven, genomen naar een kleurteekening van Jean Francois Valois uit de prentenverzameling van de Gemeente.

Van verre ziet men het Heerenlogement (Hotel Zeerust) en Soetenburgh (hotel Rauch) en nog een weinig verder het toestel van de seininrichting; dus deze toestand van de baak dagteekent van den Franschen tijd.

De beteekenis van de vuurbaken voor het algemeen verkeer op zee, zoowel voor handels- als oorlogsschepen, werd door de Staten van Holland en Westvriesland in de zeventiende eeuw meer en meer begrepen. Door hen werden dan ook gedeeltelijk de kosten van de brandstof en het onderhoud van de baken gedragen en den commissaris van de Pilotage was door hen opgedragen om toezicht over al de "vuijren" langs de kust uit te oefenen en het subsidie te bepalen, dat aan elk moest worden uitgekeerd.

In 1719 kwamen de Scheveningers met den toenmaligen Commissaris in conflict-Zij beklagden zich bij de Staten, "dat zij de vorige jaren van wijien den Heer en Mr. Nicolaas Witsen als Commissaris van de Vierbaaken, en vervolgens door deszelfs Successeeur den Heer Gerbrand Pancras Michielse, tot mi toe weegen het voorschreeve Vierbaaken ende om te besorgen de Koolen en te bestooken met Vier op het selve, niet meerder hadden ontvangen als de somme van vijf hondert aght en twintig guldens jaarlycks. Dat sij jaarlijcks wel van nooden haden aght hondert a neegen hondert waagh Koolen; dat die haar met de onkosten en het stookken van het Vier ruym duysent guldens quaamen te kosten; versoeckende derhalven, dat haar Edele Groot Mog. gemelden Heer Pancras Michielse in sijne qualiteyt geliefden te gelasten met het saysoen ingaande primo August! seeventien hondert neegenfcien en eyndigende ultimo Maart seeventien hondert twintigh, alsmeede voor de volgende jaaren, en dus jaarlijcka booven de voorschreeve vijf hondert aght en twintigh guldens te betaalen noch de somme

van drie honderd twee en seeventigh guldens, mitsgaders aan haar te restitueeren de somme van hondert seeventien guldens, die sy betaalt hadden voor het doen opmaaken van een nieuwe Vierpanne conform haar Edele Groot Mog. Resolutie op den neegentienden December sestien hondert acht en sestigh, ten aansien van het vuyren langhs de Zeestrandt ge maneert."

De Scheveningers hadden succes met hun klacht.

Den 28sten Mei 1720 besloten de Staten "den voornoemden Gerbrand Pancras Michielse in syn voorschreeve qualiteit te gelasten aan de Supplianten booven de voorschreeve vijf hondert acht en twintigh guldens ter saake voorschreeven noeh toe te leggen en te betaalen twee hondert vijftigh guldens jaarlijcks en dus te saamen seeven hondert acht en seeventigh guldens, innegaande met den eersten August! seeventien hondert neegentien, en soo vervolgens, alsmeede aan haar te restitueeren de somme van hondert seeventien guldens voor het maaken van een nieuwe Vierpanne verschooten."

De financieele toestand liet ook later veel te wenschen over. 22 Augustus 1768 diende de schepen Boudewijn de Witt bij het College van Burgemeesteren en schepenen een memorie in, waarin werd gewezen op de noodzakelijkheid de financien van het "Vuurbaek" te verbeteren. De kas was ledig, ja er was op den 30sten Juni van dat jaar zelfs een tekort van f 1352.—.

Door Burgemeesteren en Schepenen werd nu gelast dat voortaan de stuurlieden van de vischpinken "voor het branden op het Vuurbaek" in plaats van twee guldens en tien stuivers, jaarlijcks zouden betalen vier gulden en tien stuivers "boven hetgeen de Schuitemeesters daertoe gewoon waren te constribueeren." Voorts dat vanaf 1 Mei 1768 het Vuurbaek niet meer aan het Weeshuis zou verschuldigd zijn de som van f 50.— per jaar, zooals de resolutie van 5 Juli 1757 had bepaald. Dan nog zouden de voerlieden voor het oprijden van de kolen voortaan in plaats van f 18.— maar f 14.— ontvangen "voor elk hondert schaelen kolen."

In 1782, tijdens den vierden Engelschen oorlog, vroegen de regenten van het vuurbaken een byslag aan de Staten, een som van f 400.— die hun ook werd gegeven "gedurende den tegenwoordigen oorlog." Na den oorlog werd dat bedrag weer teruggebracht op f 250.—.

Het bestuur van de "vierboet" berustte bij vier vuurbaakmeesteren; zij behoorden tot de notabelen van het dorp, hadden een vrije plaats in de kerk en daar 's winters vuurtesten, wat voor rekening ging van de baak.

Een der vuurbaakmeesteren was rentmeester en genoot daarvoor f 30.— per jaar; als zoodanig ontmoeten wij van 1802 tot 1806 den Scheveningschen notaris Boudewijn de Witt.

Het aantal stokers bedroeg twee, deze genoten f 90.— per jaar.

De benoeming van vuurbaakmeesteren geschiedde door Schepenen, op voordracht van den schepen van Scheveningen.

Hoe zoo'n voordracht er uitzag, leert het volgende schrijven van Boudewijn de Witt, gedateerd 7 November 1800, "'t 6e Jaar der Bataafsche Vrijheid.

Aan Wethouders van den Haag.

Meede Burgers!

Nadien jaarlijcks de twee oudste Regenten van 't Vuurbake te Scheveningen voorn. van die bediening afgaan en andere Persoonen, Stuurlieden zijnde van visschuiten aldaar, door Ul. in derselver plaats aangesteld worden.

En den Burger Jacob Zuurmond Cornsz. (vermits zijn hoogen ouderdom) als Regent van 't Weeshuis op gem. Dorp zijn demissie genoomen heeft, zoo heeft den ondergeteekende de eer (als van ouds in gem. qualiteit) aan Ul. voor te dragen tot Vuurbaakmeesteren Michiel den Heijer en Arij Ros stuurlieden, in plaats van Gijsbert de Jager en Wouter Taal en tot Regent van 't voorsz. Weeshuijs de Burger Willem Jansz. Turfboer."

Uit een rekening van denzelfden Boudewijn de Witt, loopende over het jaar 1802 teekenen wij het volgende op.

Door 72 stuurlieden was gestort f 324 en door de visschers van 76 schuiten / 384. Er werden in dat jaar verbruikt 350 schaal kolen, ter waarde van f 472.—. Omtrent het gewicht van die waag- of schaal kolen schijnt nog al eens verschil van opvatting bestaan te hebben. In 1774 maakten Burgemeesteren van Den Haag daaraan een einde door te bepalen, dat de schaal- of waag kolen moesten gewogen worden "met een behoorlijk geijkte schaal en gewigt van 140 pond waaggewicht."

Uit een andere rekening, loopende van Pinksteren 1803 tot Pinksteren 1804 blijkt, dat in dat tijdsverloop word ontvangen f 828.— subsidie aan vuurgelden van den ontvanger-generaal van Holland; f 25.— intrest van een obligatie ten laste van het voormalig gewest Holland en .f 35.— huur van een stuk land in den Zusterpolder. De stuurlieden gaven dat jaar niets, omdat zij op bevel van den Raad der Marine van de Bataafsche republiek eerst des morgens bij 't lichten van den dag ter vischvangst mochten afvaren en des avundis pnct zonsunderg'ang' weder aan land moesten zijn,

Nadat de vuurbaak geruimen tijd buiten werking' was gesteld, werd in het begin van 1807 op last van de Marine boven op de baak een groote "lamptaren" geplaatst, waarin een lamp gevoed met ulie. Van dien tijd af had het ko\er\vuur afgedaan, het olielicht kwam er voor in de plaats. Toch bleef tot op onzen tijd bij de visschers nog altijd het woord "vuurbaak" voortleven.

De Overheid van onzen tijd deed daaraan mede door den "Olieberg" te herdoopen in "Vuurbaakstraat" en wij spreken ook nog' steeds van den vuurtoren.

In 1850 verrees een nieuwe baak; de prent op pag 273 geeft er de afbeelding van.

De vuurtoren in 1855.
Teekening van H. W. Last in de prentenverzameling der gemeente.

Als de eerste bedienaars van de lichtbaak of "aanstekers" werden benoemd Maarten Baak en Arie Hoogenraad.

Was het oude gebouw 23 Meter hoog, het nieuwe werd 29 Meter. Het aantal lampen in de oude was gaandeweg gebracht op drie, maar deze werden nu vervangen door een cata-dioptriek lichttoestel van de derde grootte. Voor dien tijd was het effect, dat met dat toestel bereikt werd, iets ongewoons. Op het dek van een gewoon zeeschip, dat op een afstand van vier mijlen van Scheveningen lag, kon men het licht nog waarnemen. De verlichtingsomtrek strekte zich uit Noordwaarts tot bijna de vuren van Egmond en Zuidwaarts tot de kust van het eiland Voorne.

In dien tijd waren er geen vuurbaakmeesteren meer, de geheele zaak van de kustverlichting berustte, zooals thans het geval is, bij de Marine.

Vijf en twintig jaar later, dus in 1875, kreeg Scheveningen zijn ijzeren vuurtoren, dien wij als een meesterstuk van bouwwerk voor dien tijd steeds blijven bewonderen. We getroosten ons gaarne de inspanning om tot zijn top te klimmen, want op die hoogte (36 Meter) is bij gunstig weder een indrukwekkend panorama te genieten.

De toren is vervaardigd in een fabriek te Birmingham.

Langs een wenteltrap, die zich door een tiental verdiepingen slingert, met even zoo vele rustpunten, komt men boven en is dan een 160-tal treden gepasseerd. Een raderwerk deed sedert 1875 een zestienhoekig-lenzencomplex om een stilstaand licht heendraaien; een halve minuut voor elk vlak, met afwisselend wit en rood licht.

Het licht werd bediend door vijf lichtwachters, staande onder het toezicht van een lichtopzichter, die allen een vrije dienstwoning hadden in de onmiddellijke nabijheid van den toren.

Doch sedert de electriciteit in ons land gemeen goed is geworden, moest voor de kustverlichting de olie (in de laatste jaren was het een mengsel van patentolie en petroleum) ook hier te Scheveningen voor electriciteit plaats maken. Het tegenwoordige "bliksemlicht" is ongelooflijk ver op de Noordzee waar te nemen en onze visschers weten ons te vertellen, dat daar waar het licht van onzen toren eindigt, de "vuren" van Engeland reeds zichtbaar zijn,

Vermelding dient hier nog met een enkel woord, dat de tegenwoordige inrichting' een deel uitmaakt van hetgeen men de Nederlandsche kustwacht noemt en in dat opzicht een belangrijk deel uitmaakt van het reddingwezen. Wanneer toch daar boven op den toren door de wachters die er niet alleen des nachts, maar ook des daags op den uitkijk zitten, geconstateerd wordt, dat een of ander schip om hulp seint of onklaar schijnt, kan telefonisch van uit den toren het plaatselijk bestuur te Scheveningen van de Reddingmaatschappij daarvan onderricht worden, kan ook den directeur van het post" en telegraafkantoor te Scheveningen zelfs in den nacht opgedragen worden de naastbijzijnde kustwachten te telefoneeren of te telegrafeeren. Op die wijze zijn in den loop der jaren dikwijls groote onheilen voorkomen en is het aantal strandingen op de kust voor Scheveningen afgenomen.